

Az egyes tanulók által választott sorokból egyrészt formai következtetéseket vonhatunk le (a tanuló inkább kötött vagy inkább szabad versre gondolt-e), másrészt tartalmiakat (a tanuló inkább a 'lefró' szinten kíván-e maradni, vagy elsősorban a 'szimbolikus' szintre gondol). A lehetséges következtetésekkel azonban itt nem kívánunk foglalkozni.

E két feladat elvégezhető egymással összekapcsolt módon is, például úgy, hogy az osztály egyik fele a 6.1, másik fele a 6.2 feladot oldja meg, és az egyes megoldások megbeszélését követően megpróbáltatjuk a tanulókkal a két megoldás eredményeit 'párosítani'. (Ez a párosítás azt jelentheti, hogy egy-egy adott témasorhoz választanak a tanulók egy-egy ismétlődő verssort vagy megfordítva.)

Azt hisszük, részletesebb fejtegetés nélkül is világos, hogy a fentiekben bemutatott 6.1 és 6.2 gyakorlatok elvégzése milyen alapot teremthet az eredeti vers tematikus elemzéséhez.

2.

A versek analitikus-kreatív megközelítése

Baka István: *Ősz van az űrben*

Petőfi S. János — Vass László

1. Bevezetés

Analitikus-kreatív megközelítésről — mint ismeretes — akkor beszélünk, amikor az elemzendő vers szövege (mint fizikai objektum) a verssel való foglalkozás kezdetétől eredeti formájában az elemzők rendelkezésére áll. Ezt a megközelítést azért nevezzük *analitikusnak*, mert az elemzés (interpretálás) egy ezen a szövegen (ezzel a szöveggel) végrehajtott műveletsort jelent — a 'szöveg' terminust itt változatlanul 'fizikai objektum' értelemben használva; és azért nevezzük *kreatív*nek, mert a vers formai és szemantikai felépítésének megismerése nem 'feltárás' eredménye abban az értelemben, hogy ez tőlünk teljesen függetlenül 'benne van' a versben, és nekünk csak 'felszínre kell hozni', hanem 'alkotás'-é, a vers adott fizikai manifesztációja és az elemző ismeretei, tapasztalatai 'kölcsonhatás'-áé.

Egy vers analitikus-kreatív megközelítésének alábbi bemutatásához a következőket kívánjuk előrebocsátani:

- elsődlegesen a *leíró értelmező* (egy formai és szemantikai felépítésleírást létrehozó) interpretáció kérdéseivel kívánunk foglalkozni, az argumentatív értelmezőével csak részlegesen; az értékelő interpretáció kérdéseit nem kívánjuk érinteni;

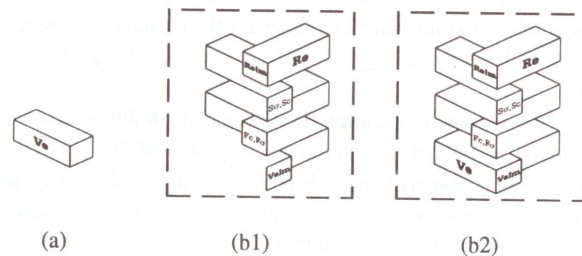
- leíró értelmező interpretációnk bemutatásakor az *elméleti* interpretációfolyamat keretében feltehető (feltett) kérdésekre keresünk választ, a 'természetes befogadási folyamat' aspektusait nem tárgyaljuk;
- elméleti alapként a *szemiotikai textológia* elméleti keretét alkalmazzuk;
- a leíró értelmező interpretáció tárgyalásánál ebben a tanulmányban (minthogy elsődleges funkciója tájékoztató jellegű) a szemiotikai textológia keretében szerepet játszó *valamennyi tényező* elemzésével foglalkozunk, függetlenül attól, hogy ezek mindegyike releváns-e az adott vers felépítése szempontjából;
- ami a vers feltételezhető *jelentését* illeti, nem az adott vers szerzőjére (esetleges intenciójára) vonatkozó ismereteink, hanem a *versben feltételezésünk szerint kifejezésre jutó valóságdarabbal kapcsolatba hozható ismereteink és tapasztalataink* alapján fogalmazzuk meg interpretatív megállapításainkat.

2. Analitikus-kreatív értelmező megközelítés

A szemiotikai textológia keretében végrehajtott analitikus-kreatív értelmező megközelítés (pontosabban: az *első fokú interpretációfolyamat*) főbb állomásai a következők (lásd az 1. ábrát).

(1) *Vehikulumnak* [Ve] minősítünk nyomtatott (frott) vagy hangzó nyelvi elemek valamely együttesét, azaz feltételezzük róla, hogy egy 'jelölő-jelölt' kapcsolat fizikai hordozója (lásd az 1. ábra (a) részét);

(2) erre a vehikulumra 'ráhelyezzük' a szemiotikai textológia kategóriarendszerét, amely előírja, hogy a továbbiak során milyen 'összetevőket' kell létrehozunk (lásd az 1. ábra (b1) részét).

1. ábra

Ezek az összetevők — amelyeket mi a 'jelölő-jelölt' szerkezet *első fokú összetevőinek* nevezünk — a következők:

- VeIm:** az adott vehikulumhoz rendelhető mentális kép (= *vehikulum-imágó* — [VeIm]);
- Fo:** az adott vehikulumhoz rendelhető formai felépítés (= a *kontextuális és a rendszerszerű formáció* [Fc és Fσ]);
- Se:** az adott vehikulumhoz — a formáció közvetítésével — rendelhető szemantikai felépítés (= a *rendszerszerű és a kontextuális sensus* (= értelem) [Sσ és Sc]);
- ReIm** az adott módon interpretált vehikulumhoz rendelhető világmentális fragmentum (= *relátum* [Re]), illetőleg ennek mentális képe (= *relátum-imágó* [ReIm]).

Ezek között az összetevők között a vehikulum és a vehikulum-imágó az alapösszetevők, ezekből kiindulva kell eljutnunk — az általunk feltételezett 'jelölő-jelölt' szerkezet explicitté tétele során

— a relátum-imágóhoz, illetőleg a relátumhoz. A formáció (= Fc, Fσ) és sensus (= Sσ, Sc), a formai felépítés és a szemantikai felépítés leírásának a létrehozása ezt az explicitté tételt szolgálják.

Hangsúlyozni szeretnénk, hogy egy adott vehikulumhoz általában nemcsak egyetlen első fokú összetevőgyüttes rendelhető, hanem több is; az interpretációfolyamat célja legalább egy összetevőgyüttes létrehozása (egy ilyet kíván szimbolizálni az 1. ábra (b2) része).

(3) Az interpretációfolyamat harmadik fő állomása a vehikulumhoz rendelhető *jelentés(ek)nek* — az *első fokú 'jelölő-jelölt' kapcsolat domináns hordozóinak* — a meghatározása; ez azt jelenti, hogy az előzőekben meghatározott összetevők tulajdonságai közül *kiválasztjuk* azokat, amiket döntő jelentőségűeknek tartunk.

Ha szükséges, végrehajtottunk egy *másod fokú interpretációfolyamatot* is, ami a fenti szimbólumainkat felhasználva azt jelenti, hogy a (b2)-t behelyettesítjük a (b1) 'vehikulum' helyére, és meghatározzuk a 'jelölő-jelölt' szerkezet úgynevezett *másod fokú összetevőit*, majd ezt követően a *másod fokú 'jelölő-jelölt' kapcsolat domináns hordozóit*.

Vehikulum [= Ve]

A szöveg 'jelölő-jelölt' szerkezetének fizikai hordozója

Az analitikus-kreatív leíró értelmező interpretációt meghatározó tényezők bemutatásához Baka István *Ősz van az űrben* című versét választottuk. Ennek a versnek a következő két (egymástól

globális tipográfiai megjelenési formájában [= figurájában] eltérő) vehikulumát találtuk (lásd **t1.a** és **t1.b**). — Az eltérés az egyes sorok egymás alatt való elhelyezésmódjában mutatkozik meg; ehhez az eltéréshez később visszatérünk.

t1.a

ŐSZ VAN AZ ŰRZEN

Hullnak a barna-piros levelek,
leválva a nyár faláról,
mint elhagyott, öreg kazánról
festék- és rozsdarétegek.

Hullnak a barna-piros levelek;
a fára varjú száll, s hogy összetörje,
csőréből koponyákat ejt a kőre,
s fal édes agyvelőt: dióbelet.

Hullnak a barna-piros levelek,
ágak közt átszítál a kék üresség:
száraz avarra üvegcserepekként
Isten halott tekintete pereg.

Hullnak a barna-piros levelek,
hull a világ, és hullunk véle mi,
nedvét kiszívó levéltetvei;
ősz van az űrben, a vég közeleg.

*Szép versek 1990. Összeállította:
Alföldy Jenő, Magvető Kiadó,
Budapest, 1991. 30.*

t1.b

ŐSZ VAN AZ ŰRZEN

Hullnak a barna-piros levelek,
leválva a nyár faláról,
mint elhagyott, öreg kazánról
festék- és rozsdarétegek.

Hullnak a barna-piros levelek;
a fára varju száll, s hogy összetörje,
csőréből koponyákat ejt a kőre,
s fal édes agyvelőt: dióbelet.

Hullnak a barna-piros levelek,
ágak közt átszítál a kék üresség:
száraz avarra üvegcserepekként
Isten halott tekintete pereg.

Hullnak a barna-piros levelek,
hull a világ, és hullunk véle mi,
nedvét kiszívó levéltetvei;
ősz van az űrben, a vég közeleg.

Baka István: *Farkasok órája —
versek* — Tolna Megyei Könyvtár,
Szekszárd, 1992. 39.

A továbbiakban kizárólag a **t1.a** vehikulummal foglalkozunk, és arra az egyszerűség kedvéért a **t1** szimbólummal utalunk.

Vehikulum-imágó [= VeIm]

A szöveg vehikulumához rendelhető mentális kép

Ha az elemzendő vers nem anyanyelvünkön (vagy nem egy számunkra ismerős idegen nyelven) van írva, csupán fizikai szemiotikai arculatának (figurájának) imágóját tudjuk létrehozni, a nyelvi szemiotikai arculatáét (a notációjáét) nem. Minthogy a szóban forgó vers anyanyelvünkön fródott, egyik arculat imágójának létrehozása sem okoz problémát.

Itt egy tipografikus formában adott vehikulumot kell interpretálnunk, ezért a létrehozott (elsődleges) vehikulum-imágó a *vizuális* imágó.

Minthogy ez az imágó — amelynek megalkotásakor a vizuális percepció folyamatát akárhányszor megismételhetjük — vizuálisan igen nagy valószínűséggel analóg lesz magával a **t1**-gyel, a **t1**-et e vizuális imágó indikátorának (**t1:vi** \mathcal{J}) is tekinthetjük. (Az 'indikátor' terminus használatához itt csupán annyit kívánunk megjegyezni, hogy amíg a formációval és a sensussal kapcsolatban — amelyek dominánsan nyelvi természetűek — reprezentációkról beszélünk, az imágókkal kapcsolatban — amelyek mentális objektumok — célszerűbbnek tartjuk indikátorokról beszélni.)

Nemegyszer előfordul természetesen az is, hogy 'hangzó nyelv' vehikulumot kell interpretálnunk. Ez az eset áll fenn például, ha közvetlen, élő előadásban hallunk verseket (ha a tanulók a tanár előadásában hallanak verseket), de akkor is, ha rádióban vagy kazettáról, lemezeről stb. Ilyenkor ennek a hangzó vehikulumnak kell megalkotnunk az (elsődleges) *akusztikus* imágóját, illetőleg — an-

nak érdekében, hogy az egyes interpretációs lépések explicitége biztosítva legyen — annak az indikátorát. Ez az indikátor olyan lehet, mint az a zenei partitúra, amely tartalmaz egy adott egyedi előadásra utaló információkat is. Ennek a partitúrának az elkészítése egyetlen egy esetben sem egyszerű, de egyszerűbb akkor, ha az akusztikus percepció akárhányszor megismételhető — például kazettán vagy lemezen rögzített versek hallgatása esetén. Bármely oktatási forma keretében elvégzendő interpretáció esetén hasznos ezért, ha a tanár előzőleg maga is rögzíti (felveszi) saját felolvasását, mert azt akkor többször is 'lejátszhatja' hallgatóságának. Csak ez a forma tudja biztosítani, hogy a hallgatóság *ugyanazt* a vehikulumot percipálhatja több ízben is; mi magunk képtelenek vagyunk egy verset többször egymás után azonos módon felolvasni vagy elmondani.

Egy akusztikus vehikulum az esetek jó részében voltaképpen már interpretáció eredménye (egy vizuálisan adott vehikulum interpretációjáé), de ha nem is az, akkor is több információt tartalmaz, mint egy vizuális. Az akusztikus vehikulum természetesen minden esetben éppúgy interpretáció tárgyát képezi befogadója, interpretátora számára, mint a vizuális. (Adott esetben az interpretátor részben az első interpretációt — a felolvasóét, előadóét — teszi explicitté.)

Vizuális percepció esetén is létrehozunk azonban egy *másodlagos* (belső) *akusztikus* (vagy inkább: auditív) *vehikulum-imágó*t. Ez az imágó már legalább részleges interpretáció eredménye, hiszen anélkül nem jöhetne létre. Természetesen — az egyes interpretációs lépések explicitégének a biztosítása érdekében — ennek a másodlagos imágónak is el kell készítenünk az indikátorát, aminek a megjelenési formája azonos (lehet) a fent említett partitúra formájával.

Tekintsük az elemzendő vers másodlagos akusztikus imágója indikátorának a **t1:ak** \mathcal{J} -t — ami a fentiekben elmondottak miatt

t1:ak J

ø:s van az yrben
(Ősz van az őrben)

hullnak α barnα-pirof levelek
(Hullnak a barna-piros levelek.)

leva:lva α ηa:r fala:ro:l
(leválva a nyár faláról.)

mint elhαJott øreg kαza:nro:l
(mint elhagyott, öreg kazánról)

fεJte:k- e:J roJdαre:tegek
(festék- és rozsdarétegek.)

hullnak α barnα-pirof levelek
(Hullnak a barna-piros levelek.)

α fa:rα varju: sa:lJ hoJ øssetørje
(a fára varjú száll, s hogy összetørje.)

ifJø:re:bø:l kopona:kαt ejt α kø:re
(csőréből koponyákat ejt a kőre.)

J fa:l e:dεs αJvelø:t dio:belet
(s fal édes agyveløt: dióbelet.)

hullnak α barnα-pirof levelek
(Hullnak a barna-piros levelek.)

a:gαk køzt a:tsita:l α kε:k yrεJfe:g
(ágak køzt átszítál a kék üresség.)

sa:rαz αvarra yvegtJεrepekke:nt
(száraz avarra üvegcserepekként)

isten halott tekintete pereg
(Isten halott tekintete pereg.)

hullnak α barnα-pirof levelek
(Hullnak a barna-piros levelek.)

hull α vila:g, e:J hullunk ve:le mi
(hull a világ, és hullunk véle mi.)

nεdve:t kisi:vo: leve:ltεtvei
(nedvét kiszívó levéltεtvei.)

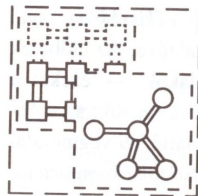
ø:s van az yrben α ve:g køzeleg
(ősz van az őrben, a vég közeleg.)

egyben mintaként használható ahhoz is, hogy mi módon készíthető el egy elsődleges akusztikus imágó indikátora.

Ebben az indikátorban megtalálható:

- a vehikulum fonetikai ábrásban és eredeti (vizuális) formájában a sortagolásnak megfelelően;
- a (belső) akusztikus (auditív) vehikulum 'partitúrája', amelynek szimbólumai a következőképpen értelmezendők: (a) szótagjelek: ∪: rövid magánhangzós nyílt szótag, O: rövid magánhangzós zárt szótag, ⊕: hosszú magánhangzós nyílt szótag, ●: hosszú magánhangzós zárt szótag; (b) hangsúlyjelek: + főhang súly, + mellékhangsúly; (c) az összekötött "kottaszerű" jelek egy-egy szólamot jelölnek; (d) a kottafejek szintkülönbsége a 'melódiát'; (e) a partitúra felső részében a merőlegesen elhelyezett szaggatott egy, és egy vagy két folytonos vonal a szüneteket jelzi hosszúságuk növekvő sorrendjében.

Az interpretáció valamennyi további műveletét erre a két vehikulum-imágóra vonatkoztatva kell elvégezni. A műveletek egyik csoportja a vehikulumhoz (vehikulum-imágókhoz) rendelhető *formai*, a másik csoportja a *szemantikai* felépítés explicitté tételét szolgálja.

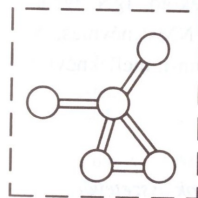

Formáció [= Fo]

A szöveg vehikulumához rendelhető formai felépítés

A formai felépítéssel kapcsolatban különbséget kell tennünk egyrészt a *kontextuális* (az adott vehikulumban, illetőleg vehikulum-imágókban fellelhetőnek vélt) és a *rendszerű* (a fellelhetőnek vélt 'mögött' feltételezhető konvencionális), másrészt a *lexikai* (fonológiai, morfológiai, szintaktikai, makroszintaktikai), a *poétikai* (nyelv-zenei, metrikai-ritmikai), valamint a lexikai és a poétikai egymásra vetítése útján nyert *lexikai & poétikai* (teljes verbális) formai felépítés között, éspedig a vehikulum (vehikulum-imágók) mind notáció, mind figura arculatára vonatkozóan.

A formai felépítés valamennyi fentiekben leírt megnyilvánulási formájára vonatkozóan figyelembe kell vennünk továbbá a lehetséges *kompozíciószintek* és *organizációtípusok* mindegyikét.

Kontextuális formáció [= Fc]

Az adott vehikulumban (vehikulum-imágókban) fellelhetőnek vélt formai felépítés

A: A *lexikai kontextuális formáció* [= leFc]

A *lexikai kontextuális formációban* — az úgynevezett *konfigurációs kompozicionális organizáció* szempontjából — általában a

mikroszint legnagyobb egységei és a *makroszint legkisebb egységei* vannak minden interpretátor számára egyformán adva. Az előbbieket az adott vehikulumban található 'önálló szóalakok' — ezeket a *lexikai kontextuális formáció mikroegységeinek* nevezzük; az utóbbiak pedig az adott vehikulumban található 'önálló szövegmondatok' — ezeket a *lexikai kontextuális formáció első fokú kompozícióegységeinek* nevezzük. Az, hogy ezek a formáció egységei, azt jelenti, hogy őket itt csupán formai (mikroszintaktikai, illetőleg szintaktikai) egységeknek tekintjük, szemantikai értelmüket még nem vesszük figyelembe.

A lexikai kontextuális formáció *mikroszintjén* előforduló legnagyobb egységeket — a *lexikai kontextuális formáció mikroegységeit*, valamint ezek (morfoszintaktikai) összetevőit az 1. reprezentáció tartalmazza.

Ennek a reprezentációnak a harmadik oszlopában a szóban forgó mikroegységek és összzetevőkre való felbontásuk látható, negyedik oszlopában pedig a hozzájuk rendelhető kategoriális leírások. (A kategoriális leírásokra, valamint az első és a második oszlop elemeire a rendszerszerű formáció tárgyalásánál visszatérünk.) A táblázatban felhasznált szimbólumok értelmezése a következő: FőN: főnév, HSz: határozószó, IgK: igekötő, IgN: igenév, KSz: kötőszó, MeN: melléknév, NEI: névelő, NMs: névmás, Nu: névutó, bs: birtokos, bk: birtok, h-i: határozói, mn-i: melléknévi, tn: tárgyatlan, ts: tárgyas.

1. reprezentáció:

A t1 lexikai formációjának mikroegységei és azok összetevői

a, az	NEI	a, az	
ág	FőN	ágak	
agyvelő	FőN	ág+(a)k	FőN+többszel
		agyvelőt	
		agy-velő+t	FőN-FőN+tárgyrag

átszítál	Ige: ts és tn	átszítál át+szítál	IgK+Ige [alanyi ragozás] kijelentő mód, jelen idő, Sg.3.
avar	FőN	avarra avar+ra	FőN+hat.rag
barna-piros csőr	MeN FőN	barna-piros csőréből	MeN-MeN
		csőr+e+ből	FőN+birt.szem.jel (bs: Sg.3., bk: egy) +hat. rag
dióbél	FőN	dióbelet dió-bél+(e)t	FőN-FőN+tárgyrag
édes ejt	MeN Ige: ts	édes ejt	Ige [alanyi ragozás] kijelentő mód, jelen idő, Sg.3.
elhagyott	MeN	elhagyott el+hagy+(ott)	IgK+Ige+IgN.képző (mn-i)
és fa	KSz FőN	és fára fa+ra	FőN+hat.rag
fal	Ige: ts	fal fal	Ige [alanyi ragozás] kijelentő mód, jelen idő, Sg.3.
fal	FőN	faláról fal+a+ról	FőN+birt.szem.jel (bs: Sg.3, bk: egy) +hat.rag
festék festék-	FőN FőN	festék festék-*réteg"	(lásd a "festék" és a "réteg" szavakat)
halott hogya hull	MeN KSz Ige: tn	halott hogya hull hull	Ige kijelentő mód, jelen idő, Sg.3.
		hullnak hull+nak	kijelentő mód, jelen idő, Pl.3.

		hullunk hull+unk	kijelentő mód, jelen idő, Pl.1.	rozsdaréteg	FőN	rozsdarétegek rozsdaréteg+(e)k	FőN-FőN+többsjel
Isten	FőN	Isten		s	KSz	s	
kazán	FőN	kazánról		száll	Ige:	száll	
kék	MeN	kazán+ról	FőN+hat.rag		tn	száll	Ige [alanyi ragozás]
kiszív	Ige:	kék			és		kijelentő mód, jelen idő, Sg.3.
	ts	kiszívó		száraz	MeN	száraz	
koponya	FőN	ki+szív+ó	IgK+Ige+IgN.képző (mn-i)	tekintet	FőN	tekintete	
		koponyákat				tekintet+e	FőN+birt.szem.jel (bs: Sg.3., bk: egy)
kő	FőN	koponya+k+(a)t	FőN+többsjel+tárgyrag	üresség	FőN	üresség	
		kőre		üvegcserep	FőN	üvegcserepekként	
közeleg	Ige:	kő+re	FőN+hat.rag			üveg-cserep+(e)k+ +ként	FőN-FőN+többsjel+ +hat.rag
	tn	közeleg		űr	FőN	űrben	
		közeleg	Ige kijelentő mód, jelen idő, Sg.3.	van	Ige:	űr+ben	FőN+hat.rag
közt	Nu	közt			tn	van	
leválik	Ige:	leválva		varjú	FőN	varjú	
	tn	le+vál+va	IgK+Ige+IgN.képző (h-i)	vég	FőN	vég	
levél	FőN	levelek		vele	HSz:	vél	Ige kijelentő mód, jelen idő, Sg.3.
		level+(e)k	FőN+többsjel		szem.	vel+e	HSz -val/-vel +szem.rag: Sg.3.
levéltető	FőN	levéltetvei		világ	FőN	világ	
		levél-tetv+ei	FőN-FőN+birt.szem.jel (bs: Sg.3., bk: több)				
mi	NMs	mi					
mint	KSz	mint					
nedv	FőN	nedvét					
		nedv+e+t	FőN+birt.szem.jel (bs: Sg.3., bk: egy) +tárgyrag				
nyár	FőN	nyár					
öre	MeN	öre					
ősz	FőN	ősz					
összetör	Ige:	összetörje					
	ts	össze+tör+j+e	IgK+Ige [tárgyas ragozás] felszólitó mód, Sg.3.				
pereg	Ige:	pereg					
	tn	pereg	Ige kijelentő mód, jelen idő, Sg.3				
réteg	FőN	réteg					
rozsdá	FőN	rozsdá					

A lexikai formáció mikroegységei között előforduló “festék-*rétegek” egységnek csupán a “festék-” összetevője van jelen az adott vehikulum *textuális organizációjában*; az összetétel második tagja (a “réteg” összetevő) a — megfelelő következtetések elvégzése eredményeként kapott — *kiegészített organizáció* eleme, erre utal az előtte álló csillag.

Mínt hogy a mikroegységek igei toldalékaiban csupán harmadik személyre utaló ragok fordulnak elő, az adott vehikulum *kommunikatív organizációja* — ebből a szempontból — ‘leíró monologikus’-nak tekintendő.

A lexikai kontextuális formáció *mikroszint alatti szintjének* leírásához a mikroegységeket először teljes értékű szemiotikai egységeknek nem tekinthető alapelemekre kell bontani (a lexikai 'mediális matériában' ezek a betűk, illetőleg hangok), és ezekhez kell hozzárendelni formációs-specifikus megkülönböztető jegyeiket (ha ilyenek definiálhatók). — Erre a szintre (valamint az akusztikus vehikulumra) való tekintettel az 1. *reprezentáció* mikroegységeit fonetikai átrásban is meg kell adni, ettől azonban itt eltekintettünk.

A lexikai kontextuális formáció *makroszintjének legkisebb* egységei a vehikulum szerzője által önálló egységekként megalkotott szövegmondatok. (Ezeket a szövegmondatokat — ahogy az előbbiek során már említettük — a *lexikai kontextuális formáció első fokú kompozícióegységeinek* nevezzük.) Az adott vehikulumnak, illetőleg vehikulum-imágóknak a fenti értelemben vett első fokú kompozícióegységekre való bontását a 2. *reprezentáció* mutatja, amiben ezekre a kompozícióegységekre az egységek sorszámaival kiegészített "leFcK.." szimbólumokkal utalunk. E reprezentáció megalkotásánál csupán a pontokat tekintettük szövegmondatzáró frásjeleknek. (Más jellegű definiálás esetén ilyen jeleknek lehet tekinteni a pontosvesszőket, illetőleg a kettőspontokat is.)

2. reprezentáció:

A **1** lexikai kontextuális formációjának *első fokú kompozícióegységei*

[leFcK0] **ŐSZ VAN AZ ŰRBEN**

[leFcK1] Hullnak a barna-piros levelek,
leválva a nyár faláról,
mint elhagyott, öreg kazánról
festék- és rozsdarétegek.

[leFcK2] Hullnak a barna-piros levelek;
a fára varjú száll, s hogy összetörje,
csőréből koponyákat ejt a köré,
s fal édes agyvelőt: dióbelet.

[leFcK3] Hullnak a barna-piros levelek,
ágak közt átszítál a kék üresség:
száraz avarra üvegcserepekként
Isten halott tekintete pereg.

[leFcK4] Hullnak a barna-piros levelek,
hull a világ, és hullunk véle mi,
nedvét kiszívó levéltetveji;
ősz van az űrben, a vég közeleg.

Ezeket az első fokú kompozícióegységeket egyrészt *belső felépítésük* szempontjából kell elemeznünk (ennek eredményeképpen jutunk el a középszint egységeihez), másrészt *kompozicionális szerveződésük* szempontjából (ennek eredményeképpen jutunk el a magasabb fokú kompozícióegységekhez).

Az, hogy a lexikai kontextuális formáció kompozicionális organizációja *középszintjének* egységeit (valamint ezek összetevőit, illetőleg a belőlük létrehozható komplex egységeket) hogy definiáljuk, attól függ, hogy milyen (grammatika- és kommunikáció-) elméletet alkalmazunk. A szóban forgó egységeket a *lexikai kontextuális formáció kommunikációegységeinek* nevezzük, és rájuk az egységek sorszámaival kiegészített "leFck.." szimbólumokkal utalunk.

Minthogy itt annak az elméletnek a bemutatására nincs módunk, aminek alapján a kommunikációegységeket definiáltuk, csupán abban bízhatunk, hogy az adott vehikulumnak, illetőleg vehikulum-imágóknak az a kommunikációegységekre bontása, amit a 3. *reprezentáció* mutat be, intuitíve elfogadható.

Ez az egységekre bontás az adott *konfigurációs organizáció* szegmentálásának eredménye.

3. reprezentáció

A **t1** lexikai kontextuális formációjának kommunikációegységei

[leFck00] ŐSZ VAN AZ ÚRBEN

[leFck01] Hullnak a barna-piros levelek,

[leFck02] leválva a nyár faláról,

[mint][leFck03] elhagyott, öreg kazánról
festék- és rozsdarétegek.

[leFck04] Hullnak a barna-piros levelek;

[leFck05] a fára varjú száll, [s][hogy][leFck06] összetörje,

[leFck07] csőréből koponyákat ejt a kőre,

[s][leFck08] fal édes agyvelőt: [leFck09] dióbelet.

[leFck10] Hullnak a barna-piros levelek,

[leFck11] ágak közt átszítál a kék üresség:

[leFck12] száraz avarra üvegcserepekként
Isten halott tekintete pereg.

[leFck13] Hullnak a barna-piros levelek,

[leFck14] hull a világ,[és][leFck15] hullunk véle mi,

[leFck16] nedvét kiszívó levéltetvei;

[leFck17] ősz van az úrben, [leFck18] a vég közeleg.

A kommunikációegységekre bontás itt bemutatott reprezentációjában a kötésszók bekeretezése azt jelenti, hogy azok nem részei egy-egy kommunikációegységnek, hanem azok összekapcsolásáért szolgálnak.

Az egyes kommunikációegységek összetevőkre bontását a 4. reprezentáció mutatja be.

Magyarázat a 4. reprezentációhoz: a szögletes zárójelbe tett szimbólumok megegyeznek a 3. reprezentációban alkalmazottakkal; a dőlt betűkkel szedett szimbólumok különféle jelzős szerkezeteket minősítenek (MIÉGSZ: minőségjelzős szerkezet, BIRTJSZ: birtokos jelzős szerkezet); az álló nagybetűkkel szedett szimbólumok (szöveg)mondatrészeket jelölnek. — Bizonyos "ALANY"

szimbólumok előtt a * azt jelzi, hogy ezt a szövegmondatrészt implicit módon az igei toldalék tartalmazza, az "ÉRTEJ" szimbólumok után zárójelben található szimbólum pedig azt, hogy a szóban forgó értelmező jelző melyik (megelőző) szövegmondatrésze utal.

4. reprezentáció:

A **t1** lexikai kontextuális formációja kommunikáció egységeinek összetevőszerkezete

[leFck00], Ősz ALANY	[leFck17] van ÁLLÍT	az HELYH	úrben
[leFck01], Hullnak ÁLLÍT	[leFck04], a barna-piros levelek, MIÉGSZ ALANY	[leFck10], [leFck13]	
[leFck02] leválva	a nyár faláról, BIRTJSZ HELYH		
MÓD-HSZ			
[leFck03] elhagyott, MIÉGSZ HELYH	öreg kazánról		festék- és rozsdarétegek. ALANY
[leFck05] a fára HELYH	varjú ALANY	száll, ÁLLÍT	
[leFck06] összetörje, ÁLLÍT	(*ALANY)		
[leFck07] csőréből HELYH ₁	koponyákat ejt TÁRGY	ÁLLÍT (*ALANY)	a kőre, HELYH ₂

[leFck08]
fal
édes agyvelőt;
MIÉGJSz
TÁRGY
ÁLLÍT (*ALANY)

[leFck09]
dióbelet.
ÉRTEJ (→ TÁRGY)

[leFck11]
ágak közt átszítal a kék üresség;
MIÉGJSz
HELYH ÁLLÍT ALANY

[leFck12]
száraz avarra üvegcserepekként
MIÉGJSz

Isten halott tekintete pereg.
MIÉGJSz
HASLH

BIRTJSz
ALANY ÁLLÍT

[leFck14]
hull a világ,
ÁLLÍT ALANY

[leFck15]
hullunk véle mi,
ÁLLÍT TÁRSH ALANY

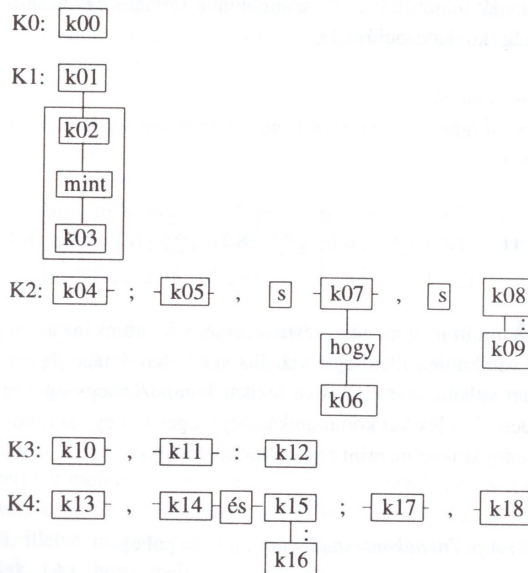
[leFck16]
nedvét kiszívó levéltetvei;
MIÉGJSz
ÉRTEJ (→ ALANY)

[leFck18]
a vég közeleg.
ALANY ÁLLÍT

Az, hogy a lexikai kontextuális formáció első fokú kompozícióegységei hogy jönnek létre a kommunikációegységekből (azaz hogy milyen kommunikációegység-komplexusok), az 5. reprezentációból látható.

5. reprezentáció:

A t1 lexikai kontextuális formációja első fokú kompozícióegységeinek összetevőszerkezete

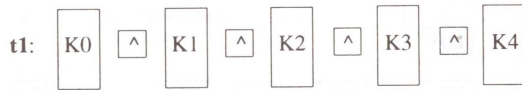
Magyarázat az 5. reprezentációhoz: a kommunikációegység-szimbólumok vízszintes egymás mellé helyezése mellérendelést, függőleges egymás alá helyezése pedig alárendelést jelöl; a kommunikációegység-szimbólumok között azok a kötőszavak, illetőleg

írásjelek helyezkednek el, amelyek a szóban forgó kommunikáció-egységeket az eredeti szövegben egymáshoz kapcsolják.

A lexikai kontextuális formációban nem találunk olyan tényezőket, amelyek felhasználásával az első fokú kompozícióegységek magasabb egységekké való szerveződése leírható lenne. Ezeknek a 6. *reprézenciáció* csupán a kompozíció szempontjából nem interpretált (és a formációban maximum parciálisan interpretálható) egymásutánját tünteti fel; a “^” szimbólum a formális egymáshoz kapcsoltság (konkatenáció) jele.

6. reprézenciáció:

A t1 mint legmagasabb fokú kompozícióegység lexikai kontextuális formációja

Amit itt még megjegyzésre érdemesnek tartunk, az az, hogy az adott vehikulum, illetőleg a vizuális vehikulum-ímágó *figura* arcualatában valamennyi első fokú lexikai kompozícióegység négy sor terjedelmű; a lexikai kommunikációegységek hol egy sor, hol több, hol pedig kevesebb, mint egy sor terjedelműek.

B: A poétikai kontextuális formáció [= poFc]

Vizuális vehikulum esetén a poétikai kontextuális formációban — az úgynevezett *konfigurációs kompozicionális organizáció* szempontjából — a *makroszint legkisebb egységeinek vizuális figura arcualata* (a verssorokra tagolás) van minden interpretátor számá-

ra egyformán adva. Akusztikus vehikulum esetén ennek az *akusztikus figura arcualata* felel meg, aminek alapján természetesen az eredeti vizuális verssortagolás nem állapítható meg egyértelműen. Optimális esetnek az tartható, amikor mindkét vehikulum rendelkezésre áll. A t1:ak \mathcal{J} indikátor tulajdonképpen *kettős* vehikulum-indikátornak tekinthető, mert az akusztikus vehikulumot sorokra tördelt formában mutatja.

Erre az indikátorra hivatkozva a *poétikai kontextuális formáció* (pontosabban ennek kompozicionális organizációja) egységeiről a következők mondhatók:

- *első fokú poétikai kompozícióegységek*nek tarthatjuk a címet, valamint az egyes verssorokat;
- *másod fokú poétikai kompozícióegységek*nek a rímekkel összekapcsolt sorpárokat (abban az esetben is, ha azok lineárisan nem követik egymást);
- *harmad fokú poétikai kompozícióegységek*nek az egyes versszakokat, *negyed fokú*nak a négy versszak együttesét, s végül *ötöd fokú*nak a címet és a négy versszakot együttesen.

Ebben a kompozícióegységekre való tagolásban a *sorokat* (és *rímeket*) tekintettük domináns elemeknek. Ha ezzel szemben a *két folytonos vonallal jelzett szüneteket* tekintenénk dominánsaknak, a *másod*, illetve *magasabb fokú kompozícióegységekről* más képet kapnánk. (Az, hogy mely elem minősül a kompozíció egységeit meghatározó elemnek, a mindenkor interpretátortól függ.)

Ami az első fokú kompozícióegységek *kommunikációegységekre* való tagolását illeti, arról — a lexikai formáció egységeinek analógiájára — a következőket mondhatjuk. Poétikai kommuniká-

cióegységeknek tekinthetjük az adott indikátor két-két egy vagy két folytonos vonallal jelzett szünete közé eső részét. Ennek megfelelően:

- egy kommunikációegységnek minősül a cím;
- egy kommunikációegységnek minősül a második és a negyedik sor;
- kettőnek az első, a harmadik, az ötödik, a hetedik, a nyolcadik, a kilencedik, a tizedik, a tizenegyedik, a tizenkettedik, a tizenharmadik, a tizennegyedik, a tizenötödik és a tizenhatodik sor;
- háromnak a hatodik sor.

A két vagy több kommunikációegységből álló kompozícióegységekre vonatkozóan elemezni kell, hogy összetevőiket milyen reláció kapcsolja össze egy kompozícióegységé.

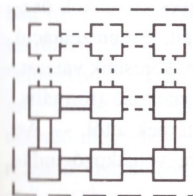
A kommunikációegységek között azok, amelyeket szaggatott vonallal jelölt szünet tagol két részre — ugyancsak a lexikai formáció analógiájára —, két *kommunikációegység-összetevő*ből állónak tekinthetők. Ilyenek: a nyolcadik sor első kommunikációegysége, valamint az első, az ötödik, a hetedik, a kilencedik, a tizedik, a tizenkettedik és a tizenharmadik sor második kommunikációegysége. Az összetevőket a poétikai formáció *mikroegysége*inek tekintetjük, azaz a lexikai formáció kifejezéseiivel (szóalakjaival) analógoknak.

A poétikai mikroegységek teljes értékű szemiotikai egységeknek nem tekinthető *mikroegység-összetevő*ként a poétikai szótagok foghatók fel, amelyeknek a következő négy típusa között tehetünk különbséget: hosszú zárt, hosszú nyitott, rövid zárt és rövid nyitott.

A fentiekben bemutatott definíció jellegű megkülönböztetések alapján elkészíthetnénk a kontextuális poétikai formációinak azokat a reprezentációit, amelyek a lexikai kontextuális formáció reprezentációival mutatnának analógiát. Ezekkel azonban itt nem kívánunk foglalkozni.

C: A teljes verbális kontextuális formáció [= vbFc]

A teljes verbális kontextuális formáció elemzéséhez a lexikai formációra rá kell vetítenünk a poétikai. A teljes verbális formációt elsősorban azok az eltérések határozzák meg, amelyek a lexikai és poétikai formáció kompozicionális tagolásában megmutatkoznak. (Ezek az eltérések magukba foglalnak a két formáció kompozicionális tagolására vonatkozóan értelmezhető sajátos enjambement-struktúrákat is.)

Rendszerszerű formáció [= Fσ]

Az adott vehikulumban (vehikulum-imágókban) feltehetőnek vélt formai felépítés 'mögött' feltételezhető konvencionális formai felépítés

A feltételezhetőnek vélt rendszerszerű (konvencionális) formai felépítés elemzésének az a célja, hogy a kontextuális formáció jellegét ahhoz viszonyítva lehessen megállapítani.

A rendszerszerű formáció elemzéséhez — ha teljességre kívánunk törekedni — létre kell hoznunk valamennyi kompozicionális szint valamennyi egysége relációs reprezentációját, e reprezentáci-

ókhöz hozzárendelve azokat a *konfigurációs organizációra* vonatkozó információkat is, amelyek megadják az adott relációs reprezentáció lehetséges kontextualizációit. (Minthogy az egy-egy adott vehikulumban található egységekre vonatkozó rendszerszerű tudás általában nem áll rendelkezésünkre explicit formában, annak megközelítő (re)konstruálása érdekében az analitikus-kreatív elemzést megelőzően hasznos alkalmasan megválasztott kreatív-produktív gyakorlatokat végeztetni. — Lásd ehhez e fejezet harmadik részét.)

A rendszerszerű formáció teljes elemzése helyett itt a kontextuális formációnak csupán néhány 'hordozóját' kívánjuk a rendszerszerűség szempontjából kommentálni.

A: *A lexikai rendszerszerű formáció* [= leF σ]

Ami a *lexikai mikroegységeket* illeti, az 1. *reprezentáció* első és második oszlopa az adott vehikulum szóalakjaihoz rendelhető szótagi egységeket, valamint ezek szintaktikai kategóriáit tartalmazza; a harmadik és negyedik oszlopa pedig az egyes szóalakok összetevőkre bontását és azok szintaktikai kategóriáit. E reprezentáció elemei rendszerszerű vizsgálatánál arra a kérdésre keresünk választ, hogy azok megfelelnek-e a nyelvi rendszerre vonatkozó (formális, lexikai és morfológiai) konvencióknak, vagy eltérnek attól. — Az 1. reprezentáció valamennyi eleme a rendszerre vonatkozó tudásunknak eleget tevő elemnek minősíthető.

Ami az *első fokú lexikai kompozícióegységeket* illeti (lásd 2. *reprezentáció*), az alapkérdés annak vizsgálata, hogy az interpretálandó vehikulum szerzője szövegmondatai elkülönítéséhez a rendszerszerű konvencióknak megfelelő eszközöket (mondatzáró frásjeleket) használt-e fel, és ha igen, milyeneket. — A kontextuális első fokú lexikai kompozícióegységek meghatározásánál mi a mondatzáró pontot tekintettük dominánsnak, s az interpretálandó vehiku-

lumra vonatkozóan megállapíthatjuk, hogy ezt a szövegmondat-lezáró frásjelet az adott vehikulum szerzője a konvenciókkal egybehangzó módon használta.

A *lexikai kommunikációegységek* egyértelmű definíciói csupán a *relációs organizáció reprezentációira* (más szóval az úgynevezett mélystruktúrákra) vonatkozóan fogalmazhatók meg. Az egyértelmű definíciók kérdéseivel itt nem kívánunk foglalkozni; ahogy azt már korábban is kifejezésre juttattuk, abban bízunk, hogy a 3. *reprezentációban* bemutatott kommunikációegységekre bontás 'alapelvei' intuitíve viszonylag könnyen felfedhetők. Azt azonban hangsúlyozni szeretnénk, hogy (a) 'nagyságrendileg' a *relációs* és a *konfigurációs* organizáció kommunikációegységei nem esnek szükségképpen egybe: a "hullnak a barna-piros levelek" konfigurációs kommunikációegységnek például a "hullnak a levelek" és az "(ezek) a levelek barna-pirosak" relációs kommunikációegységek *együttesen* felelnek meg; (b) a konfigurációs organizáció kommunikációegységei szintaktikailag lehetnek többértelműek, a relációs organizációi azonban nem: például minthogy a "03" sorszámjal jelölt lexikai kontextuális (azaz konfigurációs) kommunikációegységben az "elhagyott, öreg kazánról" összetevő szintaktikailag nem egyértelmű, annak két egyértelmű relációs kommunikációegység feleltendő meg (az egyikben az "elhagyott" és "öreg" elemek mellérendelő viszonyban állnak egymással, a másikban az "elhagyott" elem az "öreg kazán" elemkomplexust minősíti).

Ami a *lexikai kommunikációegységek összetevőszerkezetét* illeti (lásd 4. *reprezentáció*), azokkal kapcsolatban — konfigurációs szempontból — alapvető kérdés szintaktikai szerkezetük teljes vagy hiányos voltának elemzése. A harmadik versszaknak például mindhárom lexikai kommunikációegysége teljes, ezzel szemben a többi versszak mindegyikében találunk szintaktikailag hiányos kommunikációegységeket. Ezekkel kapcsolatban megjegyzendőnek tartjuk,

hogy a hiányzó egységek legnagyobb része az adott kontextusban kizárólag szintaktikai következtetések alapján is rekonstruálható: például a "06", "07" és "08" sorszámú kommunikációegységek állítmányaival kapcsolatban (lásd "összetörje", "ejt" és "fal") egyértelműen megállapítható, hogy azok a "05" sorszámú kommunikációegység alanyára (lásd "varjú") vonatkoznak. (Nem ilyen egyértelmű ezzel szemben a "09" sorszámú kommunikációegység kiegészítése, amivel kapcsolatban az adott vehikulumban használt kettőspontok funkcióját is elemezni kell. — Ha a "08" és "09" sorszámú lexikai kommunikációegységek között álló kettőspontnak 'értelmező' jellegű szintaktikai funkciót tulajdonítunk, nem tehetjük meg ugyanezt a "11" és "12" kommunikációegységek között álló kettősponttal.)

A formáció *első fokú lexikai kompozícióegységei felépítésének* (lásd 5. *reprezentáció*) elemzésénél csak részben támaszkodhatunk rendszerszerű nyelvi ismeretekre. Ezek az ismeretek elsősorban a mellé- és alárendelő szerkezetek konvenciókat kielégítő létrehozására vonatkoznak. A kompozícióegységek összetevői lineáris egymásutánjának elemzése már a rendszerszerű szintaktikai ismereteken túlmenő ismereteket is feltételez. — Az interpretálandó vehikulum mellé- és alárendelő szerkezetei a szintaktikai konvenciókkal egybehangzóknak tekinthetők.

A formáció *magasabb fokú lexikai kompozícióegységei felépítésének* elemzéséhez túlnyomórészt nem szintaktikai jellegű rendszerszerű ismeretekre van szükség. Ezek az ismeretek poétikaiak éppúgy lehetnek, mint nyelvi-szemantikaiak, vagy legáltalánosabb értelemben a 'világ'-ra vonatkozóak.

B: A poétikai rendszerszerű formáció [= poFOG]

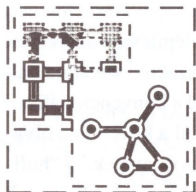
A poétikai rendszerszerű formációval kapcsolatban itt csupán a következő megjegyzéseket kívánjuk tenni:

- a **t1:ak** \mathcal{J} -val kapcsolatban elemzendő az a kérdés, hogy rá vonatkozóan felfedezhető-e egy 'mögötte álló' — többé-kevésbé szabályosnak tekinthető — teljes vagy részleges ütem-, illetőleg (klasszikus) verslábszerkezet; vizsgálhatjuk például azt, hogy az egyes versszakok visszatérő első sora nem tagolandó-e a "hull-na-ka/bar-na-pi/ros-le-ve/lek" módon, ahol az első három ütem egyidejűleg daktilusi szerkezetűnek is minősíthető;
- a rím- (illetőleg asszonánc-) szerkezetekre vonatkozóan elemezhetjük e szerkezetek elemeinek fonetikai-fonológiai közelségét; például a "levelek" — "közeleg" pár elemei egymáshoz közelebb állóknak tekinthetők, mint a "levelek" — "dióbelet" páréi;
- elemezhetjük végül a vizuális poétikai felépítésre vonatkozóan azt a kérdést, hogy az egyes versszakok verssorainak egymás alá helyezése milyen célból tér el a konvencionálisan elvárhatótól; a vizuális kép utalhat például a következő olvasatlanságokra: (a) "hullnak a barna-piros levelek," / "hullnak a barna-piros levelek;" / "hullnak a barna-piros levelek," / "száraz avarra üvegcserepekként" / "hullnak a barna-piros levelek," / "ősz van az űrben, a vég közeleg.;" (b) "hullnak a barna-piros levelek,/leválva a nyár faláról," / "a fára varjú száll, s hogy összetörje/csőréből koponyákat ejt a kőre./s fal édes agyvelőt: dióbelet." / "ágak közt átszital a kék üresség.:"

/“Isten halott tekintete pereg.” / “hull a világ, és hullunk véle mi,” stb. (Itt csupán a **t1.a** vehikulumot vettük figyelembe, a **t1.b**-re ez a megállapítás nem érvényes.)

C: A teljes verbális rendszerszerű formáció [= vbF σ]

A rendszerszerű formáció elemzésénél is vizsgálni kell a feltételezett lexikai és poétikai rendszerszerű formai felépítés egymáshoz való viszonyát, pontosabban azt a kérdést, hogy a kontextuálisan adott verbális formáció milyen kapcsolatban áll a feltételezett verbális formáció elképzelhető más kontextualizálási lehetőségeivel; elemezhetjük például a “száraz avarra üvegcserepekként” sor kontextuális verbális formációjának a feltételezett rendszerszerűből ugyancsak ‘levezethető’ “üvegcserepekként száraz avarra” kontextuális verbális formációhoz való viszonyát, illetőleg ennek analógiájára bármely sorét — hogy itt csak egyetlen példát említsünk.

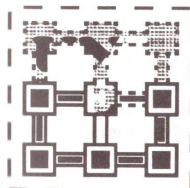
Sensus [= Se]

A szöveg vehikulumához rendelhető szemantikai felépítés

A szemantikai felépítéssel kapcsolatban is figyelembe kell vennünk mindazokat a megkülönböztetéseket, amelyeket a formai felépítéssel kapcsolatban bevezettünk; azaz itt is különbséget kell tennünk egyrészt a *rendszerszerű* és a *kontextuális*, másrészt a *lexikai* és a *poétikai* (valamint a *lexikai & poétikai* felépítés) között. A

formai felépítés ezen kívül valamennyi ‘arculatával’, ‘szintjével’ és ‘organizációtípusával’ hatással van a szemantikai felépítés elemzésére és leírására, minthogy a formai felépítés legáltalánosabb értelemben a szemantikai ‘hordozójának’ tekinthető.

A fentiek következtében a szemantikai felépítés alábbi tárgyalásánál lényegében azokat a reprezentációkat kommentáljuk szemantikai szempontból, amiket a formai felépítés elemzése során létrehozunk. (Jóllehet a szemantikai felépítéssel kapcsolatban szűkebbnek tartjuk a ‘fogalmi verbális’, a ‘fogalmi nem verbális’, valamint a ‘nem fogalmi’ sensus megkülönböztetését és mindhárom elemzését, a továbbiakban itt kizárólag a ‘fogalmi verbális’ sensussal kívánunk foglalkozni, ha magát a ‘sensus’ terminust minden specifikáció nélkül használjuk is.)

Rendszerszerű sensus [= S σ]

A szöveg vehikulumához rendelhető rendszerszerű szemantikai felépítés

A: A lexikai rendszerszerű sensus [= leS σ]

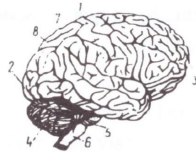
Megjegyzések a **t1** lexikai rendszerszerű sensusának *mikroegységei*hez (lásd a formáció tárgyalása során létrehozott 1. *reprezentációt*).

Az 1. *reprezentáció* első két oszlopa — miként azt már ott tárgyaltuk — az adott vehikulumban előforduló szóalakokhoz rendelhető ‘szótári alakok’-ra vonatkozó információkat tartalmazza, a

második kettő pedig magukra a szóalakokra vonatkozókat. Szemantikai szempontból mind az első két oszlopot, mind a második kettőt elemeznünk kell.

A *szótári alakok* szemantikai elemzéséhez lássuk itt a következő, a *Magyar Értelmező Kéziszótárból* (MÉrtKSz) származó példákat:

agyvelő fn 1. *Bonc* A gerincesek központi idegrendszerének az agykoponyában levő kocsonyás tömegű része. 2. *biz* Ész, elme(beli képesség). *Hibbant* ~! *Sz:* *híg az agyveleje:* vki szellemileg gyenge. ~**gyulladás** fn *Orvos* Az agyvelőnek vírusos fertőző betegsége.

Agyvelő
1. nagyagy, 2. nyakszirti lebeny, 3. homloklebeny, 4. kisagy, 5. hid, 6. nyúltagy, 7. agytekervény, 8. agyba-rázdó

átszítál — az átszítál ige az átszel kezdetű szócikkben található meg, s a MÉrtKSz a következő explikációt rendelí hozzá: ts és tn ige 1. Szítálva (újra) megtisztít. 2. tn *vál* <Köd, eső> szítálva átjut vmin, vhova.

fal¹ ts ige 1. (t. n. is) *pejor* Mohón eszik. ~*ja a húst;* *ne ~j annyira!* *táj* Eszik. 2. Mohón olvas vmit. ~*ja a regényt.* Sóváran bámul vkit, vmit. *Szemével ~ja a leányt.* 3. <Üzeményagot> gyorsan és nagy mennyiségben fogyaszt. ~*ja a szenet.* távolságot gyorsan megfut. ~*ja a km-eket.* [fgr]

fal² fn 1. Építőanyagból függőleges síkban emelt, teret határoló és tagoló, teherhordó épületszerkezet. A *ház* ~*ai.* Helyiség belsejének (ideiglenes) kettéválasztására való (elmozdítható) szerkezet. 2.

Vmi mentén, vmi körül védelmül emelt építmény. A *város* ~*ai.* 3. Vmely tárgy belső terét határoló test, burok (felülete). Az *edény* ~*a;* az *erek* ~*ai.* 4. Vminek függőleges v. meredek oldala. A *gát,* a *szikla* ~*a.* 5. Emberek tömör sora. Az *ostromlók* ~*a.* 6. *vál* Ellenállás, akadály. *Miden kezdeményezése ~ba ütközött.* *irod* Válaszfallal, ellentét. 7. *argó* Tettetés, színlelés. Ezt ~*ből tette.* *argó:* ~ *mellett:* óvatosan, számítóan. *Sz:* *biz* *majd* a ~*ba veri a fejét:* tehetetlenül bosszankodik; ~*hoz állít* vkit: a) főbélövessel kivégzi; b) *argó* rászedi, becsapja; *biz:* a ~*nak beszél* v. *beszélhet*(sz) neki, akár a ~*nak:* kár a szóért, nem hallgat az emberre; a ~*nak is füle van:* nem tudhatjuk, nem hallja-e vki, mit beszélünk; *biz:* *nem megy tőle a ~nak:* az, amit kapott, édeskevés, értékelen; *biz:* *majd* a ~*ra mázsi:* nagyon kínlódik; ~*ra borsó* hány: szavainak nincs foganatja; ~*ra hányt borsó:* hiábavaló beszéd, intelem; a ~*at támasztja:* tétlenül ácsorog. [fgr]

őreg I. mn 1. Élete késői, hanyatló szakaszában levő. ~*ebb:* idősebb. Az ~*ebb testvér.* Az *apa-* v. az *anyaállatnak* a kölykétől való megkülönböztetésére. Az ~*róka és a kölykei.* ~ *vkihez, vmihez, vmi-re:* nem eléggé fiatal hozzá. ~ *ahhoz a lánynhoz.* 2. Vmely állapotban régóta levő. ~ *házasok.* 3. Őreg személyhez tartozó. ~ *napijai.* 4. Kemény, rágós zöldsgéfle. ~ *ez a karalábé.* 5. *nép* Régi, ócska. ~ *ház.* 6. *nép:* ~ *este:* késő e. 7. *nép* Sűrű étel. ~ *paszuly.* 8. *nép* rég Nagy. ~ *betű;* *biz:* ~ *hiba:* súlyos h. II. fn 1. Őreg ember, küll. férfi. *Kis-:* *átv is,* *biz* a) feltűnően komoly gyermek; b) fiatalember v. gyermek kedveskedő megszólításaként. *biz* idősebb ember, küll. férfi leereszkedő megszólításaként. *Hova, hova ~?* 2. *biz:* *Vkinek az ~e:* a) *apja;* b) ritk (idős) házastársa, küll. férje. *biz:* Az ~*ek:* a szülőlk. 3. *biz* Vezető, főnök, gazda. 4. *biz* ~*em:* <lereszkedő v. baráti megszólításaként.> 5. *nép* rég: *Vminek az ~e:* nagyobb v. fontosabb része. ~*ébol:* nagyjában. [tör] (...)

ősz¹ fn 1. A nyár után köv. évszak. *Csill* Az északi féltekén szept. 23-ától dec. 21-éig, a déli féltekén a március 21-étől jún. 22-éig tartó évszak. Az erre az évszakra jellemző hűvös, esős idő(járás). *Korán megjött az ~.* 2. *irod:* Az *élet* v. vki *életének* ~*e:* öregedésnek időszaka. [fgr]

ősz² I. mn 1. Eredeti színét veszített, fehér v. szürkés haj, emberi szőrzet. 2. Ilyen hajú. ~ *ember, fej.* II. fn 1. Az *ősz* haj fehérsége. ~*be hajló.* 2. *irod* Aggastyán. *Tisztes* ~. [?] ~**apó** fn *Áll* Fehér fejű, nagyon hosszú farkú, cinege(faj) (*Aegithalos caudatus*).

űr fn 1. rég irod Tágas mélység, szakadék, üreg. vál Elkülönítő távolság. Nagy ~ van közöttünk. vál Vkinek eltávozásával, halálával támadt hiány. 2. Világűr. [üres] (...)

Ami a *szóalakokat* illeti, azok szemantikai leírása a szótövek *lexikai* jelentésének a *toldalékok 'grammatikai jelentés'*-ével való kombinációja eredményeként jön létre. Ezekhez a kombinációkhoz szolgáltatja a 'formai szerkezet'-et az 1. *reprezentáció* 3. és 4. oszlopa.

További kommentárjaink megfogalmazásánál a formációval kapcsolatos reprezentációkat nem azok egymásutánjában vesszük sorra, hanem a mikroegységekből kiindulva, a *kompozíció egymásra épülő szintjeinek* sorrendjét követjük.

Megjegyzések a **t1** lexikai rendszerszerű sensusának *kommunikációegységei*hez (lásd a 3. és különösen a 4. *reprezentációt*).

Bár a kommunikációegységek rendszerszerű szemantikai vizsgálatánál figyelembe kell venni azoknak nemcsak az adott vehikulumban található formáját, hanem a kiegészítetteket is, itt kizárólag az adott formákkal foglalkozunk.

Ami a kommunikációegységek összetevőszerkezetének szemantikai felépítését illeti, azokkal kapcsolatban a rendszerszerűség szempontjából a következőket kívánjuk megjegyezni:

- az [leFck02]-ben a 'HELYH' funkciójú "nyár faláról" kifejezéshez 'első fokú' (más szóval 'közvetlen') jelentés nem rendelhető, s ennek következtében a teljes [leFck02]-höz sem;
- a dióbelet az első fokú interpretáció szintjén nem lehet agyvelőnek minősíteni (lásd az [leFck08] és [leFck09] reprezentációelemeket), hasonló a helyzet a koponyáknak és a dióknak az adott vehikulumból kikövetkeztethető azonosításával kapcsolatban is;

- a fentiekhez hasonló megjegyzés fűzhető az [leFck11], az [leFck12], az [leFck14], az [leFck15] + [leFck16] reprezentációelemekhez s voltaképpen az [leFck00]-hoz, illetőleg az [leFck17]-hez is.

Megjegyzések a **t1** lexikai rendszerszerű sensusának *első fokú kompozícióegységei*hez (lásd a 2. és különösen az 5. *reprezentációt*).

Míthogy valamennyi első fokú kompozícióegység tartalmaz olyan kommunikációegység nagyságrendű összetevőt, amelyekhez 'közvetlen jelentés'-t nem rendelhetünk, közvetlen jelentés nem rendelhető egyetlen első fokú kompozícióegységhez sem.

Megjegyzések a **t1** lexikai rendszerszerű sensusa *magasabb fokú kompozícióegységei*hez (lásd 6. *reprezentáció*).

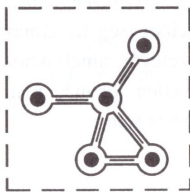
Nemcsak a lexikai (rendszerszerű és kontextuális) formáció szintjén, hanem a lexikai rendszerszerű sensus szintjén sem találunk olyan tényezőket, amelyek felhasználásával az első fokú kompozícióegységek magasabb egységekké való szerveződése (más szóval a 6. *reprezentáció*ban található — "∧" jellel jelölt — kapcsoló elemek szemantikai funkciója) leírható lenne.

B: *A poétikai rendszerszerű sensus* [= poσσ]

Az adott vehikulum poétikai felépítésében (szó-, hasonlat- és metaforaválasztásában, valamint metrikai-ritmikai szerkezetében) nem található olyan összetevők, amelyekhez rendszerszerű sensust rendelhetnénk.

C: *A teljes verbális rendszerszerű sensus [= vbSσ]*

Annak következtében, hogy a poétikai rendszerszerű formációhoz poétikai rendszerszerű sensust nem tudunk rendelni, a teljes verbális rendszerszerű sensus lényegében azonos a lexikaival.

Kontextuális sensus [= Sc]

A szöveg vehikulumához rendelhető kontextuális szemantikai felépítés

A: *A lexikai kontextuális sensus [≈leSc]*

A lexikai kontextuális sensus elemzését a kontextuális formáció és a lexikai rendszerszerű sensus vizsgálata során feltárt összefüggésekre alapozva végezhetjük el. A következőkben ezek figyelembevételével kívánjuk a kontextuális szemantikai felépítésre vonatkozó megjegyzéseinket megfogalmazni.

Megjegyzések a **t1** lexikai kontextuális sensusának *mikroegységei*hez (lásd az előzők során is idézett *1. reprezentációt*).

Az, hogy az adott vehikulumban található szóalakokhoz milyen kontextuális sensusokat rendelünk, elsősorban attól függ, hogy egy adott szóalak szótövéhez a lehetséges lexikai jelentések közül melyiket rendeljük mint feltételezésünk szerint abban realizálódót. Így választhatjuk ki például a **fal**¹ lexikai szócikkből az **1.** alatt

megadott értelmet; így hagyhatjuk figyelmen kívül az **ősz**² szócikket, és választhatjuk ki az **ősz**¹ szócikkből mind az **1.**, mind a **2.** alatt megadott értelmet, hogy azokat részben külön, részben egymásra vetítve használjuk föl; s végül hasonlóképpen járhatunk el az **űr** szócikkel is — hogy itt csupán azokat a példákat idézzük, amikkel a rendszerszerű sensus elemzése során is foglalkoztunk (feltételezve természetesen azt, hogy az adott elemzés kontextusában az MÉrtKSz a rendszerszerű lexikai tudás 'tárháza' funkcióját töltheti be).

Megjegyzések a **t1** lexikai kontextuális sensusának *kommunikációegységei*hez. (Miként a rendszerszerű sensus tárgyalásánál, itt is csupán az adott vehikulumban ténylegesen előforduló — azaz nem minden esetben teljes — kommunikációegységekkel foglalkozunk, szintén a **3.** és különösképpen a **4. reprezentációra** hivatkozva.)

Ami a kommunikációegységek összetevőszerkezetének szemantikai felépítését illeti, az előző részben felsorolt példákhoz kontextuális szempontból a következő megjegyzéseket fűzhetjük:

- annak a műveletnek a végrehajtása során, amelynek célja az, hogy a "nyár faláról" kifejezéshez 'másod fokú' (más szóval "közvetett") jelentést rendeljünk, a **fal**² szócikkből leginkább a **3.** alatt megadott szójelentést használhatjuk fel kiindulási alapként;
- abban, hogy a dióbél agyvelőnek való minősítését interpretatív úton megközelíthessük, nem annyira az **agyvelő** szócikkben **1.** alatt explikált jelentés segíthet, mint inkább a szócikkhez rendelt illusztráció — ami áttételesen elvezethet a dió koponyával való azonosításának az interpretációjához is;

- a fentiekhez hasonló kontextuális értelmező-interpretációs lépéseket kell végrehajtani mindazokra a kommunikációegységekre vonatkozóan, amelyekhez az első fokú interpretáció szintjén nem lehetett (rendszerszerű) jelentést rendelni.

Megjegyzések a **t1** lexikai kontextuális sensusának *első fokú kompozícióegységei*hez (lásd itt is a 2. és különösen az 5. *reprezentációt*).

Miután valamennyi kommunikációegységet interpretáltunk kontextuálisan (vagy az első fokú vagy a második fokú interpretáció szintjén), az első fokú kompozícióegységek kontextuális jelentésének létrehozásához végre kell még hajtánunk az azokban előforduló 'kötőelemek' (valamennyi kötőszó és kötőelem funkciójú írásjel) interpretálását.

A harmadik első fokú kompozícióegységgel kapcsolatban (lásd K3, ami a vers harmadik versszakára utal) például elsősorban azt kell eldönteni, hogy hogy interpretálható kontextuálisan a "k12" szimbólummal jelölt kommunikációegység előtt álló kettőspont, majd azt, hogy ez a kettőspont a k12-t a k11-hez kapcsolja-e, vagy a <k10, k11>-hez, ami voltaképpen a k10 és k11 között álló ";" kötőelem kontextuális interpretációját jelenti. A lehetséges interpretációk egyikeként a k12 ("száraz avarra üvegcserepekként / Isten halott tekintete pereg") a k11 ("ágak közt átszítál a kék üresség") második fokú — más szóval 'közvetett' vagy 'figuratív' — 'értelmezőjeként' fogható fel, ha az *Isten halott tekintete* és a *kék üresség* között teremtünk interpretatív analóg kapcsolatot. Egy ilyen interpretáció esetén a ";" kötőelem — egyszerűsítve — a kapcsolatos kötőszó funkcióját betöltő "és" szerepével értelmezhető. A fenti interpretációk eredményeként a K3 kontextuális sensusát a <k10, <k11 : k12>> formai felépítés fogja hordozni, amelyben a ";" és ":" kötőelemekhez az előzőekben létrehozott kontextuális sensusokat kell rendelnünk.

Megjegyzések a **t1** lexikai kontextuális sensusa *magasabb fokú kompozícióegységei*hez (lásd itt is a 6. *reprezentációt*).

Miután valamennyi első fokú kompozícióegységet interpretáltunk kontextuálisan ('első megközelítésben' önálló egységeknek tekintve azokat), azt kell vizsgálnunk, (a) hogy azok kontextuális szemantikai szempontból milyen magasabb fokú kompozícióegység-hierarchiába szervezhetők, (b) hogy e hierarchia kötőelemeihez milyen interpretáció rendelhető, s végül (c) hogy e hierarchiába szerveződés során az adott vehikulumban négyeszer előforduló "hullnak a barna-piros levelek" kommunikációegység minden alkalommal ugyanazzal a kontextuális sensussal értelmezhető-e.

Az általunk lehetségesnek tartott kontextuális interpretációk egyikeként a fenti három szempontra vonatkozóan a következőket mondhatjuk:

(a) a K1 és K2 egy második fokú kompozícióegységgé szervezhető, azon az alapon, hogy abban a természet 'tárgyi elemei'-nek (levelek, dió) 'pusztulás'-a jut kifejezésre; ezt követi a K3 első fokú kompozícióegység (amelyben 'Isten tekintete'-nek haláláról van szó, ami nem jelenti szükségképpen Isten halálát is); majd a K4, ami a világ és vele a 'mi' pusztulását juttatja kifejezésre; a K1, ..., K4 kompozícióegységekből ily módon hozható létre egy harmadik fokú kompozícióegység, amely a címmel (azaz a K0-val) végül egy negyedik fokú kompozícióegységgé szerveződik. Ennek az interpretációnak az eredményeként az adott vehikulum makrokompozíciós kontextuális szemantikai felépítését tehát a következő formai felépítés hordozza:

$$\langle K0 \wedge \langle \langle K1 \wedge K2 \rangle \wedge K3 \wedge K4 \rangle \rangle.$$

(b) A "∧" szimbólummal jelölt kontextuális szemantikai kötőelemekhez ebben a hierarchiában — balról jobbra haladva — például a következő interpretációk rendelhetőek:

- az elsőhöz az ‘ami azt jelenti, hogy’ sensus, és valamennyi többihez egy kapcsoló funkciójú ‘és’ sensus, ami azonban a K2-t ‘szorosabban’ kapcsolja a K1-hez, mint e kettőt, valamint a K3-at és a K4-et egymáshoz; vagy
- az elsőhöz az ‘ami azt jelenti, hogy’ sensus, a másodikhoz egy egyszerű kapcsoló funkciójú ‘és’ sensus, a harmadikhoz és a negyedikhez pedig egy-egy, a szóban forgó világfragmentum elemei között egyre negatívabbként értelmezhető relációra utaló ‘és’ sensus (ami szemléltetésképpen az “és mindehhez még” kifejezéshez rendelhető sensussal közelíthető meg).

(c) A makrokompozicionális kötőelemek fenti interpretációja alapján a “hullnak a barna-piros levelek” kommunikációegységhez a különféle szöveggörnyezetekben rendelhető sensusokat úgy foghatjuk föl, hogy azok az első fokú interpretáció szintjén azonosak; az egész vehikulumhoz rendelhető második fokú interpretáció szintjén azonban annak mértékében láthatjuk el őket egyre negatívabb (‘sűrítő’) szimbolikus jelentéssel, ahogy az általuk bevezetett kompozícióegységek szimbolikus sensusa negatívabbá válik.

B: A poétikai kontextuális sensus [= poSσ]

A poétikai kontextuális sensussal kapcsolatban itt csupán a következő négy dologra kívánunk utalni: figyelmet érdemel (1) a “hullnak a barna-piros levelek” kommunikációegység négyeszeri megismétlése (amihez — ahogy erre a fentiekben utaltunk — egyre fokozottabb mértékben negatív sensusok rendelhetők); (2) az a mód, ahogy a cím és a vehikulum utolsó sora a vehikulum többi egységét ‘kontextuális szemantikai keretbe’ foglalja; (3) az a mód, ahogyan az egyes költői képekből a vers költői képeinek sora létre-

jön; végül (4) az egyes verssorok olyan olvasatokat lehetővé tevő elrendezése, amire korábban már utaltunk.

C: A teljes verbális kontextuális sensus [= vbSσ]

A teljes kontextuális sensus létrehozásához a lexikai és a poétikai kontextuális sensust ‘egymásra kell vetítenünk’, ennek elvégzését azonban az olvasóra bízunk.

Relátum-imagó [= ReIm]

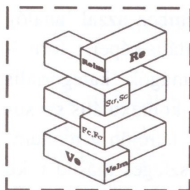
A szöveg adott módon interpretált vehikulumához rendelhető világfragmentum mentális képe

A kontextuális sensus és a relátum-imagó között ugyanolyan kapcsolat áll fenn, mint a vehikulum-imagó és a kontextuális formáció között. Azaz az imagók bizonyos értelemben azzal ‘analog felépítésű elemek’-nek tekinthetők, aminek mentális képei, a formáció, illetőleg a sensus pedig a szóban forgó imagók ‘kategorialis leírásai’-nak. Más szóval ez azt jelenti, hogy a kontextuális sensus létrehozásával párhuzamosan voltaképpen már létrejön a relátum-imagó is. (Az egyes esetekben végrehajtott részleges második fokú interpretáció többek közt a relátum-imagó létrehozásának biztosítására szolgált. — Itt újra hangsúlyozni szeretnénk, hogy a közvetett vagy más néven figuratív sensusok nem a szóban forgó költői képeket helyettesítő, betű szerint érthető *parafrázisok*, hanem e képek egy lehetséges *interpretatív megközelítése* funkcióját látják el.)

Relátum [= Re]

**A szöveg adott módon interpretált
vehikulumához rendelhető
világfragmentum**

Irodalmi művek esetén a relátum-imágó létrehozásával általában befejeződik az első fokú értelmező interpretáció műveltsora. Más szóval a relátum-imágó itt nem azt a célt szolgálja, hogy felhasználásával egy a való világban ténylegesen létező 'valóságdarab'-ot ('világfragmentum'-ot) megtaláljunk, vagy újra létrehozzunk, mint ahogy ez például az útikalauzok, illetőleg a kísérleti empirikus tudományok szövegeinek az interpretálása során történik. Az irodalmi szövegekkel kapcsolatban legfeljebb azt mondhatjuk, hogy a relátumhoz úgy jutunk el, hogy a relátum-imágóként létrejövő állapot- vagy eseménykonfigurációt képzeletben 'belehelyezzük' a bennünket körülvevő világ kontextusába.

**Egy adott vehikulumhoz rendelhető
'jelölő-jelölt' szerkezet
első fokú összetevői**

A fentiekben elsődleges célunk az volt, hogy elemezzük az elméleti leíró-értelmező interpretációnak azokat a műveleteit, amelyek elvégzése során az egy adott vehikulumhoz rendelhető 'jelölő-

jelölt' szerkezet első fokú összetevői létrehozhatók. Baka István versét ehhez *szemléltető anyagul* használtuk fel.

Ha magának az adott versnek az interpretációja a célunk, az első fokú összetevők fentiekben leírt felépítéséből ki kell választanunk azokat az elemeket, amelyeket a szóban forgó versre vonatkozóan elsődlegesen fontosnak tartunk. Ez a lépés a szemiotikai textológian belül azt jelenti, hogy meghatározzuk annak a feltételezett *első fokú 'jelölő-jelölt' kapcsolatnak a domináns hordozóit*, amelyek egyik lehetséges elméleti megközelítőjeként hoztuk létre a szóban forgó 'jelölő-jelölt' szerkezetet.

A domináns hordozók lehetséges konfigurációinak létrehozásával és bemutatásával itt nem kívánunk foglalkozni, már csak azért sem, mert ez a létrehozás nem jelent egy lényegében új elméleti műveletet, hanem egy, csupán a már korábban létrehozott elemekből való választást. Ezt a választást egyetlen tényező határozza meg, az tudniillik, hogy az interpretátor maga mit tart relevánsnak.

Ennek a fejezetnek a bevezető részében azt is említettük, hogy amikor az interpretátor azt szükségesnek látja, végrehajt egy úgynevezett *másod fokú interpretációfolyamatot* is, aminek során az első fokon már interpretált adott vehikulumhoz egy másod fokú (szimbolikus) jelentést rendel.

Baka István adott versére vonatkozóan egy szimbolikus jelentés megalkotása voltaképpen úgy értelmezhető, mint egy arra a kérdésre adható válasz keresése, hogy szimbolikusan mire utalnak e versben az "űr", valamint "ősz van az ūrben" kifejezések, illetőleg a 'természet ősze' — "Isten halott tekintete" — "hull a világ" — "hullunk véle mi" — "a vég közeleg" képsor.

3. Az analitikus-kreatív és a kreatív-produktív megközelítés kapcsolatáról

A versek — és általában bármilyen más típusú szövegek — analitikus-kreatív megközelítésére szolgáló elmélet létrehozása a következő két feladat megoldását jelenti: (1) a szövegek mint jelkomplexusok *összetevőinek*, valamint ezen összetevők *szintjeinek* és *organizációtípusainak* meghatározása; (2) azoknak a *tudás- és feltevérendszer*eknek a létrehozása, amelyek felhasználásával ezek az összetevők, szintek és organizációtípusok explicit módon elemezhetők és leírhatók.

A fentiekben kizárólag az első feladattal kapcsolatos kérdésekkel foglalkoztunk, s ezek közül is elsősorban az összetevők és a szintek (formai és szemantikai) felépítését tárgyaltuk. Minthogy az említett tudás- és feltevérendszer mind ez ideig egyetlen elmélet keretében sem kerültek megalkotásra — a szemiotikai textológiában sem —, azzal a kérdéssel nem foglalkozhattunk, hogy az éppen tárgyalt összetevő, szint, illetőleg organizációtípus elemzésénél e rendszerek mely részrendszerei, és azok hogyan kerülnek alkalmazásra. Más szóval: bár az egyes tényezőket (és interpretatív lépéseket) igyekeztünk az adott körülmények között az adott esetben elérhető 'maximális' explicitiséggel bemutatni, az analitikus-kreatív megközelítés *teljes* explicitiségéről nem beszélhetünk.

Ebből a perspektívából nézve az analitikus-kreatív megközelítés számára a kreatív-produktív megközelítésnek két fontos funkciójáról beszélhetünk: (a) a kreatív-produktív gyakorlatok résztvevői e gyakorlatok révén az azokat követő analitikus-kreatív megközelítésnek érdeklődőbb és ezáltal aktívabb résztvevőivé válnak; (b) a kreatív-produktív gyakorlatok eredményei az analitikus-kreatív megközelítéshez olyan 'hátteret' szolgáltatnak, amely legalább részben pótolni képes az éppen adott, analitikusan elemzendő té-

nyezőre vonatkozó tudás- és feltevérendszer explicit formában megalkotott (azaz interszubjektív módon használható) 'enciklopédiájának' hiányát.

E könyv előző — "A versek kreatív-produktív megközelítése" című — tanulmánya kísérletet tett annak érzékeltetésére, hogy a szóban forgó verssel kapcsolatban az egyes jelkomplexus-összetevőkre vonatkozóan milyen kreatív-produktív gyakorlatok végez(t)hetők el. (Minthogy az egyes jelkomplexus-összetevőkre vonatkozó részeket ugyanazok a képszimbólumok vezetik be, abból a tanulmányból az egyes analitikus-kreatív lépésekhez rendelhető kreatív-produktív gyakorlatok könnyen kikereshetők.)

Az analitikus-kreatív megközelítés egyes lépéseinek és az azokhoz rendelhető kreatív-produktív gyakorlatoknak a kapcsolatát itt nem áll módunkban részletesen elemezni. Fel szeretnénk viszont hívni az olvasók figyelmét arra, hogy mind az említett tanulmány végén, mind e könyv harmadik fejezetének negyedik részében egyes ténylegesen elvégzett kreatív-produktív gyakorlatokra vonatkozó információkat is találunk. Ezek a gyakorlatok Baka István versének szemantikai felépítésével kapcsolatosak, eredményeiknek és e felépítés analitikus-kreatív megközelítése egyes lépéseinek összevetése legalább minimális mértékben pótolhatja ezt a hiányt.